

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 10ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1988

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΡΙΚΑ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Λουκάς Μούσουλος**, λέγει τὰ ἑξῆς:

Κύριε Πρόεδρε,

Ἔχω τὴν τιμὴ νὰ παρουσιάσω ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἀκαδημίας τὸ βιβλίον ποὺ ἐκυκλοφόρησε τελευταίως ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἡμερολόγιο ἐνὸς Στρατηγοῦ*» καὶ εἶναι ἀφιερωμένο στὴ «μνήμη τῶν ἡρώων καὶ μαρτύρων ποὺ ἐθυσιάσθηκαν γιὰ τὴν ἑλληνικὴ Κύπρον».

Πρόκειται περὶ βιβλίου ποὺ ἐδράζεται στὸ ἀρχεῖον τοῦ κυπρίου Στ ρ α τ η - γ ο ῦ Τ σ α γ γ α ρ ί δ η καὶ σὲ πληθώρα ἐπιστολῶν αὐτοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς του, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ λαμπρὸς αὐτὸς ἀξιωματικὸς διετήρησε συνεχὴ ἐπαφὴ μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του. Ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν του Κ α Ρ ε β έ κ κ α Π ο λ υ - μ έ ρ ο υ - Τ σ α γ γ α ρ ί δ η μὲ ἐπιμέλεια τοῦ Κ. Δαφνῆ.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀφηγεῖται τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τοῦ ὑποδειγματικοῦ αὐτοῦ ἀξιωματικοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ἥθος, ἡ ἐντιμότητα καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα ἐντυπωσιάζουν τὸν ἀναγνώστη. Παρέχει δὲ πληθώρα πληροφοριῶν καὶ ἐνδιαφέροντα νέα στοιχεῖα πάνω σὲ σημαντικὰ στρατιωτικὰ καὶ πολιτικὰ γεγονότα, μὲ τὰ ὁποῖα συνέδεσε τὸ ὄνομα καὶ τίς δραστηριότητές του ὁ στρατηγὸς Τσαγγαρίδης μέσα σὲ μιὰ ἐποχὴ ἀπὸ τίς πιὸ κρίσιμες τῆς ἱστορίας τῆς νεώτερης Ἑλλάδος.

Ἔτσι, τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου ποὺ ἔχω τὴν τιμὴ νὰ σᾶς παρουσιάσω εἶναι ἐκ τῶν παραγμάτων στρατιωτικοῦ ἀλλὰ καὶ πολιτικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἀπὸ τὰ 21 κεφάλαια ποὺ τὸ συνιστοῦν, τὰ 5 ἀναφέρονται σὲ καθαρὰ πολεμικὰ γεγονότα ὅπως οἱ βαλκανικοὶ πόλεμοι, ὁ Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος, ἡ Μικρασιατικὴ ἐκστρα-

τεύα και περιέχουν συνταρακτικές περιγραφές ιστορικών μαχών, όπως π.χ. τῆς μάχης τοῦ Καλὲ-Γκρότο, ὅπου ὁ Τσαγγαρίδης τραυματίζεται σοβαρά. Ἄλλα 5 ἕως 6 κεφάλαια εἶναι ἀφιερωμένα σὲ κρίσιμα γεγονότα στρατιωτικο-πολιτικῆς ὑφῆς τῆς ταραχώδους μετὰ τὴν μικρασιατικὴ καταστροφὴ περιόδου μέχρι τὸ 1936· ἀπὸ αὐτὰ οἱ ἀσχολούμενοι μετὰ τὴν ἐν λόγω περίοδο ιστορικοὶ θὰ ἀντλήσουν, ἀναμφισβήτητα, πολύτιμα ἀντικειμενικὰ στοιχεῖα. Στὰ ὑπόλοιπα κεφάλαια περιγράφεται ἡ ζωὴ τοῦ Στρατηγοῦ κατὰ τὰ νεανικά του χρόνια, ἡ παραμονὴ καὶ δράση του στὴ Γαλλία καὶ Βουλγαρία ὡς ἐπόπτου μετεκπαιδύσεως καὶ στρατιωτικοῦ ἀκολουθοῦ ἀντιστοίχως, οἱ ἐπισκέψεις του στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα, τὴν Κύπρο, τέλος τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετώπισε μετὰ τὴ δικτατορία, τὴν ἀποστρατεία καὶ ἐξορία του, ποὺ ὁδήγησαν στὸν πρόωρο θάνατό του.

Εἶναι φανερό ὅτι τὸ βιβλίον αὐτό, θὰ ἔπρεπε, λόγω τοῦ περιεχομένου του, νὰ παρουσιασθεῖ ἀπὸ τὸν ἀξιότιμο συνάδελφο Ναύαρχο κ. Τούμπα, ὁ ὁποῖος ἀντιπροσωπεύει τὶς στρατιωτικὲς Ἐπιστῆμες στὴν Ἀκαδημία αὐτή. Ἐὰν παρουσιάζεται σήμερα ἀπὸ τὸν ὁμιλοῦντα, εἶναι γιὰτὶ ὁ κ. Ναύαρχος θεώρησε πρέπον νὰ γίνῃ ἡ παρουσίαση ἀπὸ ἐμέ, ποὺ τυγχάνει νὰ κατάγομαι ἀπὸ τὸ ἴδιο μέρος τῆς μαρτυρικῆς Κύπρου καὶ νὰ ἀνήκω σὲ οἰκογένεια μετὰ παλαιοὺς δεσμοὺς μετὰ ἐκείνη τοῦ ἀειμνήστου Στρατηγοῦ.

Δὲν ἦταν τυχαῖος ἄνθρωπος ὁ ὑποστράτηγος Τσαγγαρίδης. Ξεκίνησε ἐθελοντῆς στὸ ἱππικὸ ἀπὸ τὴ Λάπηθο τοῦ ὑποδούλου σήμερα τμήματος τῆς Κύπρου γιὰ νὰ κατακτήσῃ ὅλες τὶς βαθμίδες τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας μετὰ τὶς δικῆς του μόνον δυνάμεις καὶ ἱκανότητες. Ἡ γενναιότητά του κατὰ τὴ διάρκεια τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων καὶ τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας τὸν στεφάνωσε μετὰ τὸν τίτλον τοῦ «θρυλικοῦ ἐπιλάρχου» καὶ τὸν καθιέρωσε στὴ συνείδηση τῶν συμμαχητῶν του.

Μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ ὁ Τσαγγαρίδης βρέθηκε συνδεδεμένος μετὰ τὰ σημαντικότερα γεγονότα τῆς Ἑλλάδος τοῦ μεσοπολέμου. Ἡ συμβολὴ του στὴ διαμόρφωση πολλῶν ἀπὸ τὶς καταστάσεις τῆς ἐποχῆς 1925-1935 τὸν τοποθετεῖ στὴν ἱστορία, στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ, τῆς περιόδου ἐκείνης. Ἀπὸ τὰ σχετικὰ μετὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ἔγγραφα προβάλλει ὁ χαρακτήρας καὶ τὸ ἥθος τοῦ ἀνδρός.

Ὁ Τσαγγαρίδης θαύμαζε τὸ Διάδοχον καὶ στὴ συνέχεια Βασιλέα Κωνσταντῖνον. Θεωροῦσε τὸ πολίτευμα τῆς Βασιλευομένης Δημοκρατίας, ὡς τὸ καταλληλότερον γιὰ τὴν Πατρίδα. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ ὑπηρετήσῃ πιστὰ τὴν ἀβασίλευτὴ Δημοκρατία. Ὑπεράνω ὅλων πίστευε στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν ἀνάγκη κράτους δικαίου καὶ ἰσοπολιτείας. Πίστευε ἐπίσης μετὰ πάθους στὴν ἀναγκαιότητα ἐνότητος τοῦ στρατεύματος. Ἦταν βαθύτατα ἀφοσιωμένος στίς ἐννοίες τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως. Δὲν παρασύρθηκε σὲ καμιὰ περίπτωσιν ἀπὸ θέσεις καὶ ἀξιώ-

ματα. Δὲν δίσταζε νὰ ἀντιτάσσεται πρὸς ἐνέργειες ποὺ δὲν ἦταν σύμφωνες μὲ τὴν ἔννομο τάξιν καὶ τὴν ἐκπεφρασμένη θέλησιν τοῦ λαοῦ. Φίλος στενὸς τοῦ Πλαστήρα, ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν, συχνὰ ἀντιτάχθηκε σ' αὐτόν. Μὲ τίς ἴδιες ἀντιλήψεις ἐξέφρασε τὴν ἀντίθεσίν του στὸ Μεταξᾶ γιὰ τὴν ἐπιβολὴ δικτατορικοῦ καθεστώτος. Ἡ ἀντίθεση ἀκριβῶς αὕτῃ ὑπῆρξε ἡ αἰτία τοῦ διωγμοῦ του, ποὺ διήρκεσε μέχρι τοῦ θανάτου του τὴν 31 Μαρτίου 1939. Ἐτσι, ἔφυγε αὐτὸς ὁ τίμιος, εἰλικρινὴς καὶ γενναῖος στρατιώτης ποὺ ὑπηρέτησε μὲ πάθος τὴν Ἑλλάδα, τὴ μόνῃ ἀξία ποὺ πίστευε, αὐτὸς ποὺ δὲν ὑπέκυπτε πρὸ καμιᾶς ἀνθρωπίνης πιέσεως. Ἐφυγε χωρὶς νὰ δεῖ πραγματοποιούμενο τὸ ὄνειρό τῆς ζωῆς του, τὴν ἐνωσιν τῆς Κύπρου μὲ τὴν Μητέρα Ἑλλάδα.

Ὅπως ἤδη ἀνέφερα, τὸ βιβλίον αὐτὸ βασίζεται στὸ ἀρχεῖο τοῦ ἀειμνήστου Στρατηγοῦ ὅπου περιλαμβάνονται σημειώσεις, ἐκθέσεις, ὑπομνήματα, οἰκογενειακὴ ἀλληλογραφία καθὼς καὶ ἐπιστολὲς ἀνδρῶν ὅπως ὁ Πλαστήρας, Κονδύλης, Μεταξᾶς, Σκυλάκης καὶ ἄλλοι ποὺ ἔπαιζαν σημαίνοντα ρόλο στὴν ταραχώδη ἐποχὴ τῆς περιόδου 1925-1935. Τὸ Ἀρχεῖον αὐτὸ ποὺ ἀποτελεῖ πολὺτιμη πηγὴ πληροφοριῶν συνοψίζεται στὸ παρὸν βιβλίον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκτὸς τοῦ ὅτι προβάλλεται ἓνα φωτογόνον παράδειγμα τιμίας καὶ προσηλωμένης πρὸς τὸ καθῆκον ζωῆς, ἀποκαλύπτεται καὶ μιὰ συμπαθὲς συγκινητικὴ πτυχὴ τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς. Εἶναι ἡ διατήρησις ἁσβεστης τῆς ἀγάπης καὶ τῆς λατρείας ποὺ τρέφει μιὰ ἀδελφὴ πρὸς τὸν πρὸ πολλοῦ ἐκλείψαντα ἀδελφὸ τῆς.